

БІБЛІОГРАФІЯ

Ієрей Роман Савчук

Рецензія на книгу:

Супрун М. О. Педагогіка:

Підручник для духовних і світських закладів освіти. К., 2018. 400 с.

Наприкінці минулого, 2018 року, вийшов друком новий підручник доктора педагогічних наук, професора М. О. Супруна «Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти». Автор уже понад 30 років працює у сфері дефектології та пенітенціарної педагогіки. Разом із колегами професор Супрун започаткував новий науковий напрям у пенітенціарній педагогіці — «Пенітенціарна геронтологія». Вже майже десятиліття Микола Олексійович поєднує роботу у світських закладах освіти з викладанням педагогіки в Київських духовних академії та семінарії. Безперечно, значний досвід академічного наукового пошуку в поєднанні з практикою педагогічної діяльності в світських і духовних навчальних закладах дозволив автору нового підручника поєднати академічне висвітлення теорії педагогічної думки зі специфічними запитами вихованців духовних навчальних закладів стосовно практичних порад у здійсненні свого служіння на благо Церкви й людей. Отже, не виникає сумнівів щодо актуальності даного підручника в період, коли на освітній ниві української держави відбуваються переломні зміни, спрямовані на інтеграцію освітніх програм духовних навчальних закладів у національну систему вищої освіти.

Підручник складається зі вступу, 11-ти розділів з додатками та післямови. Автор особливо наголошує на тому, що обраний підхід до формування структури і змісту навчального посібника визначався, з одного боку, досвідом викладання педагогічних дисциплін, а з іншого, «і найголовніше», запитами практики пастирського служіння (с. 4). Відтак, у структуру підручника входять такі розділи: «Педагогіка як наука і навчальна дисципліна в контексті духовної освіти», «Основи теорії виховання», «Сутність, структура, закономірності та принципи виховного процесу», «Система методів і форм виховної діяльності», «Колектив як об'єкт і суб'єкт виховної діяльності», «Зміст і сучасні напрями виховання», «Самовиховання особистості», «Основи дидактики», «Ор-

ганізація науково-дослідної роботи студентів», «Врахування вікових особливостей людей у душпастирській діяльності», «Людина з особливими потребами у сфері пастирської служби».

У першому розділі підручника «Педагогіка як наука і навчальна дисципліна в контексті духовної освіти» автор розкриває основні категорії педагогіки як навчальної дисципліни і суспільного явища, розповідає про історичний процес становлення педагогіки, висвітлюючи основні засади педагогіки знакових постатей педагогічної науки і практики. Насамперед, йдеться про педагогічний доробок Я. А. Коменського, К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського та інших видатних педагогів, які визначили пріоритети розвитку сучасної педагогіки. Варто відзначити, що особливістю авторського підходу до вивчення педагогічних дефініцій, відображеного в першому розділі, є розкриття академічних категорій з погляду суспільної практики. Микола Олексійович, не втрачаючи наукового такту, прагне розкрити перед студентом педагогіку, передусім, як суспільно необхідну й важливу для кожного практику соціалізації особистості, напряду пов'язану з її духовним розвитком.

Розділ «Основи теорії виховання» присвячено всебічному вивченню базової категорії «Виховання». Ключовими темами цього смислового блоку автором визначені: «Особистість сучасного соціального педагога», «Структура виховного процесу. Закономірності виховання», «Принципи виховання», «Методи виховання», «Напрями виховання», «Колектив», «Самовиховання особистості». Підхід професора Супруна до висвітлення зазначеного блоку фундаментальних педагогічних проблем можна, з одного боку, назвати досить оригінальним, а з іншого, — традиційним. Оригінальним авторський підхід можна вважати з точки зору академічної науки, адже він ґрунтується не на теоретичному висвітленні суті та взаємозв'язків окремих педагогічних категорій, а насамперед — на розкритті практичного їхнього значення у складному духовно-психологічному процесі становлення як окремої особистості, так і педагога-професіонала. Такий підхід до висвітлення теми якнайповніше відповідає традиції педагогіки, втілений працях таких корифеїв педагогічної думки, як К. Д. Ушинський, а також психолог і педагог Л. С. Виготський. Цю традицію можна назвати «антропоцентричною» в коректному богословському світосприйнятті людини як створіння Божого, покликаного до творчої праці й високого служіння Господу як вінця Його творіння.

Фундаментальні категорії педагогічної теорії і практики «Навчання» й «Освіта» всебічно розглянуті в розділі «Основи дидактики». Насамперед, у поле зору автора потрапили такі питання, як «З історії дидактики», «Структура навчального процесу», «Принципи навчання», «Методи і засоби навчання», «Методика аналізу навчального заняття». Розкриваючи ці теми, професор Супрун постійно апелює до особливос-

тей практики вихованців духовних шкіл. Автор намагається вивести специфічну навчальну діяльність на широкі простори церковного служіння. Відтак викладення матеріалу набуває нового звучання для майбутніх церковно- і священнослужителів.

«Вбачаючи в особистості священника носія високої людинознавчої науки», автор пропонує в розділі «Організація науково-дослідної роботи студентів» розкрити теоретичні й методичні засади організації та проведення дослідницької роботи молодого вченого. Професор Супрун у викладі цього матеріалу послідовно дотримується притаманного йому стилю — глибоко особистісному ставленню до навчального матеріалу. Як наслідок, студент знайомиться з особливостями організації науково-дослідної роботи не як об'єкта навчальної діяльності, а як колегіальної наукової роботи автора із студентом-дослідником. Безперечно, такий ненав'язливий виклад матеріалу допомагає студентові усвідомити власну відповідальність у процесі самовиховання й надихає на наукові звершення.

Особливо цінними й важливими для педагогічного процесу в рамках духовної школи є введення автором двох практично значущих розділів: «Врахування вікових особливостей людей у душпастирській діяльності» та «Людина з особливими потребами у сфері пастирської служби». Умовним девізом першого змістового підрозділу професор Супрун обрав слова К. Д. Ушинського про те, що якщо педагогіка бажає навчити людину всебічно, то вона повинна, насамперед, і вивчити її всебічно. Другий розділ передбачає вивчення основ корекційної педагогіки. Загалом, зібраний у розділах матеріал дозволяє вихованцю духовної школи оволодіти одним із найважливіших для служителя Церкви вмінь — розуміти людей відповідно до особливостей їхнього психо-фізичного розвитку.

Слід зазначити, що книга повністю відповідає сучасним вимогам оформлення навчальних посібників. Автор надає значної уваги графічному матеріалу, що допомагає краще засвоїти матеріал, в кінці розділів подаються різноманітні завдання для самоконтролю й закріплення знань, матеріал ілюстрований великою кількістю вдало підібраних прикладів з життя.

Можна впевнено сказати, що підручник професора М. О. Супруна «Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти» ввібрав у себе кращі надбання вітчизняної та зарубіжної педагогіки як у контексті світської школи, так і в рамках освітнього процесу навчальних закладів Православної Церкви. Він цілком відповідає сучасним запитам на підручник нового покоління, відбиваючи, з одного боку, традицію академічної науки, а з іншого — глибоко особистісний підхід у викладенні важливих проблем виховання, націлений на практичну реалізацію їх вирішення в контексті служіння Богу і людям випускників духовних навчальних закладів. Щиро вітаємо автора з вдалим підсумком багаторічної праці на педагогічній ниві й бажаємо нових звершень.